

De Erfgoedmonitor

Home > Indicatoren > Archeologisch onderzoek - regionale spreiding

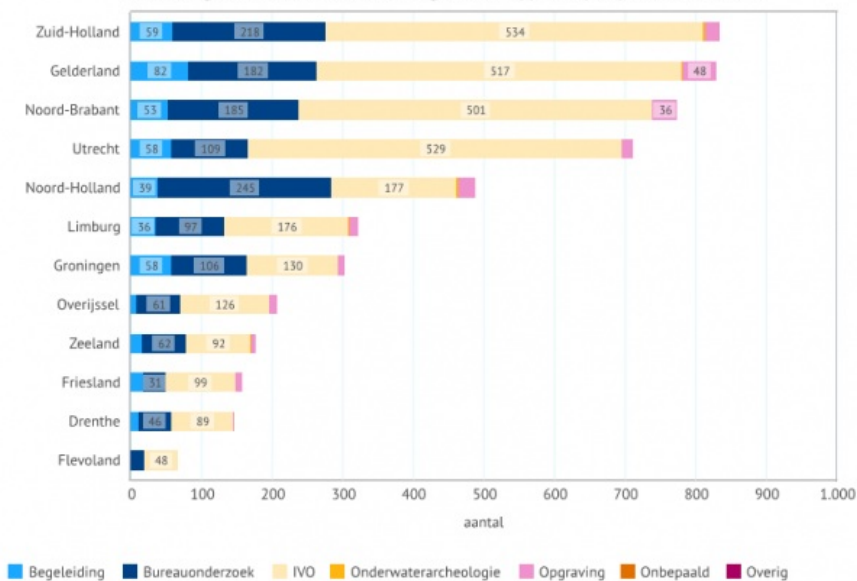
Archeologisch onderzoek - regionale spreiding

Publicatiedatum: 13 augustus 2019

Inventariserend veldonderzoek (IVO) vormt de hoofdmoot van het archeologisch onderzoek in Nederland. In de afgelopen 15 jaar zijn in de centrale (Zuid-Holland, Gelderland) en zuidelijke provincies (Noord-Brabant en Limburg) de meeste IVO's uitgevoerd. Met uitzondering van de provincie Limburg zijn in deze provincies ook de meeste opgravingen verricht.

2018

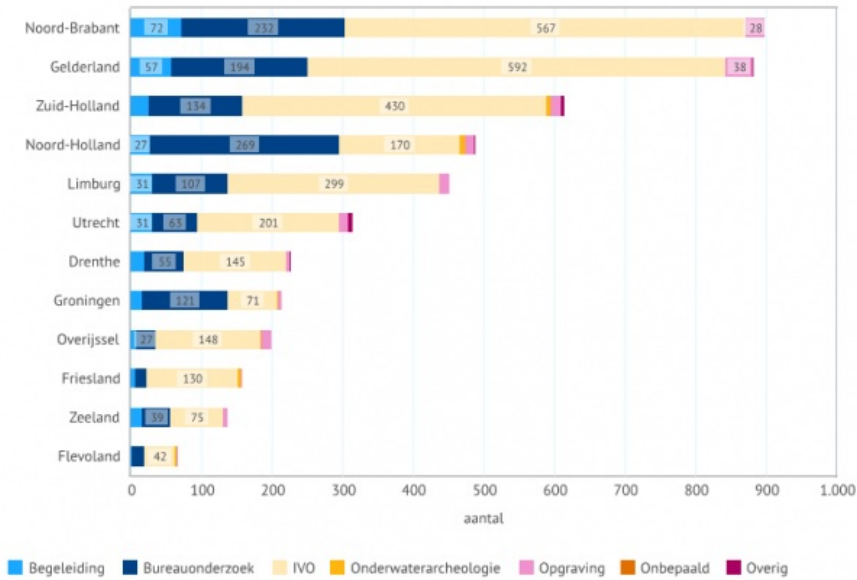
Archeologische onderzoeksmeldingen naar type en per provincie - 2018

Bron: RCE - ARCHIS

2010

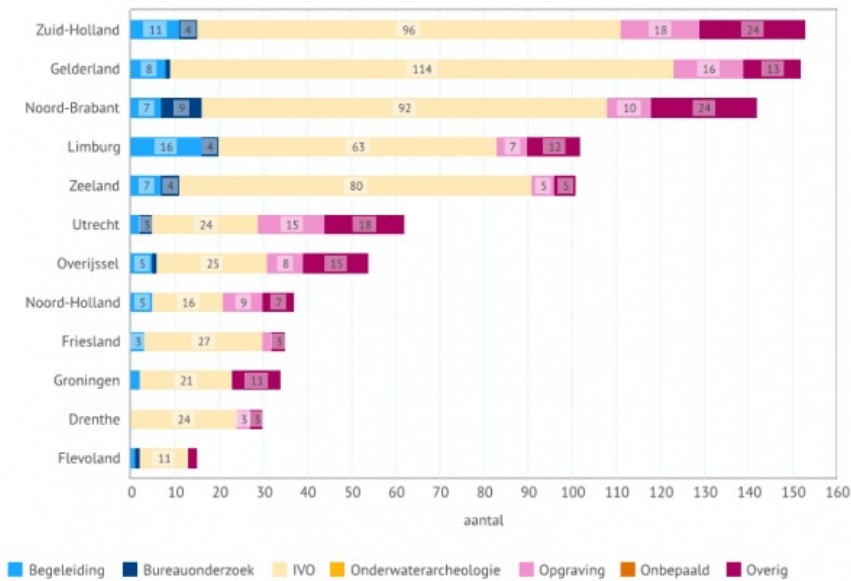
Archeologische onderzoeksmeldingen naar type en per provincie - 2010

Bron: RCE - ARCHIS

2002

Archeologische onderzoeksmeldingen naar type en per provincie - 2002

Bron: RCE - ARCHIS

De grafieken tonen de verschillende soorten archeologisch onderzoek per provincie in de jaren 2002, 2010 en 2018 op basis van de onderzoeksmeldingen uit Archis

De meeste IVO's door bouwactiviteiten en aanleg infrastructuur

In de afgelopen 15 jaar zijn in de centrale (Zuid-Holland, Gelderland) en zuidelijke provincies (Noord-Brabant en Limburg) de meeste inventariserende veldonderzoeken (IVO's) uitgevoerd. Dit is vooral het gevolg van grootschalige infrastructurele bouwwerken zoals de hogesnelheidslijn, snelwegverbredingen en de aanleg van bijvoorbeeld woonwijken en bedrijventerreinen.

Regionale spreiding overig onderzoek

De onderlinge verhouding van de verschillende typen onderzoek is in 2010 en 2018 voor vrijwel alle provincies redelijk stabiel. In Friesland, Overijssel, Utrecht, Zuid Holland en Zeeland is het aantal bureauonderzoeken in 2018 ten opzichte van 2010 gestegen. In de provincie Groningen is het aantal begeleidingen meer dan verdriedubbeld, in de provincies Noord-Brabant, Drenthe en Flevoland namen zij in aantal af. In de provincies Friesland, Drenthe, Zeeland en Flevoland vinden opgravingen en begeleidingen het minst plaats.

Bronnen:

Archeologisch Informatiesysteem (Archis) - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

31 december 2018

Meetfrequentie:
jaarlijks

Verantwoording:

De drie kaarten geven de aantallen onderzoeksmeldingen aan voor de jaren 2002, 2008 en 2016. De eerste kaart toont de situatie in het jaar van het verschijnen van de Archeologiebalans (Lauwerier & Lotte red). Bovendien is in 2002 de KNA versie 1.0 een jaar operationeel en is sinds 2001 het registreren van al het archeologisch onderzoek een verplichting. Het jaar 2002 kan worden beschouwd als 0-meting. Vervolgens zijn de gegevens voor de jaren 2008 en 2016 in beeld gebracht. Via de databank zijn alle eerdere en tussenliggende jaren te raadplegen.

Ten behoeve van het overzicht en de leesbaarheid van de grafieken is een deel van de onderzoekstypen geclusterd:

- 'inventariserend veldonderzoek' = (veld)kartering, booronderzoek, geofysisch onderzoek, inspectie, proefputten/proefsleuven.
- 'onbepaald' = onbepaald, onbekend.
- 'overig' = archief, luchtfoto/remote sensing, en (niet-archeologisch) baggerwerk, boring, graafwerk, kartering, metaaldetector.

De categorieën 'onbepaald', 'overig' en 'onderwaterarcheologie' zijn in de regionale overzichten niet opgenomen, omdat de gegevens geen specificatie hebben (onbepaald), hoofdzakelijk niet-archeologische werkzaamheden betreffen (overig) of in aantal zeer klein zijn (onderwaterarcheologie).

De onderzoeksmeldingen worden in Archis geregistreerd door de uitvoerder van het onderzoek. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed controleert op de aanwezigheid van een plan van aanpak of programma van eisen voor opgravingen, proefputten, proefsleuven en archeologische begeleidingen.

Voor het inzichtelijk maken van kwantitatieve ontwikkelingen over de lange termijn (periode 1908 tot heden) in het archeologisch onderzoek in Nederland, zijn de onderzoeksmeldingen uit Archis II de best beschikbare en toegankelijke bron. Het gebruik van deze data kent echter een aantal problemen:

1) Pas in 1988 wordt het verplicht om opgravingen te melden, conform artikel 41 van de Monumentenwet 1988. In de vigerende versie van de Monumentwet 1988 wordt deze verplichting vermeld onder §3 Opgravingsvergunning, artikel 46 : 1. “De houder van een opgravingsvergunning meldt de aanvang van een opgraving aan Onze minister.” Voor 1988 bestond er geen verplichting tot het melden van opgravingen.

2) Archis is als project gestart in 1988, maar werd als digitaal archeologisch informatiesysteem pas operationeel in 1992 (Archis I). In dat jaar vindt ook de oplevering van het Archeologisch Basis Register (ABR) plaats. Tussen 1992-2002 was het nog niet mogelijk om gegevens digitaal, rechtstreeks te melden. Gegevens over vondsten en vindplaatsen werden ingevoerd in het programma ARBASE en via een diskette beschikbaar gesteld aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Artikel 41-meldingen van opgravingen werden eveneens op deze wijze (zij het niet consequent) of aan de hand van papieren formulieren aan de ROB gemeld. Vervolgens werden de gegevens bij de ROB ingelezen in Archis I. Pas na de operationalisering van Archis II in 2002 en mede dankzij de snelle ontwikkelingen van Internet (toegankelijkheid, gebruik) werd het mogelijk voor externe instanties en personen om opgravingen en vondsten/vindplaatsen rechtstreeks (digitaal) in te voeren in Archis.

3) Pas in 2001 wordt het melden van andere typen onderzoeken dan opgraven (bijvoorbeeld inventariserend veldonderzoek, archeologische begeleiding) verplicht gesteld. In dat jaar wordt de KNA geïntroduceerd. De KNA schrijft voor dat alle archeologische onderzoeken in Archis moeten worden aangemeld. Naar aanleiding van deze verplichting wordt, eveneens in 2001, het kopje ‘Onderzoeksmelding’ opgenomen in Archis.

Om bovengenoemde redenen moeten we er rekening mee houden dat vóór 2001 veel onderzoeken zijn uitgevoerd die niet zijn gemeld. Het lage aantal meldingen van onderzoek dat tussen 1908 en 1988 is uitgevoerd, vormt hiervoor een duidelijke aanwijzing.

In 2017 zijn de cijfers van alle voorgaande jaren gewijzigd. Dit heeft ermee te maken dat het aantal onderzoeksmeldingen in Archis met terugwerkende kracht voor eerdere jaren zijn aangepast en verbeterd.

Lees [hier](#) meer over dit onderwerp